

KOLIČINSKO NASPROTJE (KVANTITATIVNI KONTRAST)

KOLIČINSKO NASPROTJE (KVANTITATIVNI KONTRAST)

V petem in šestem razredu ste zvedeli, da so svetle barve živahne, vesele, da jih hitro opazimo in da dajejo občutek bližine, temne barve pa da občutimo kot žalostne, tubobne, zdijo se bolj oddaljene, nedostopne, abstraktne.

Likovni teoretiki so raziskali svetlostna barvna razmerja in ugotovili, da se svetle in temne barve na slikarski površini glede na ozadje vedejo tako, da ene delujejo močnejše, druge pa bolj šibko. To upoštevajo tudi pri slikanju.

Trudimo se ustvariti neko ravnovesje v moči (*intenzivnosti*) barv, kajti če tega ravnovesja ne dosežemo, se zgodi, da svetle barve preveč udarjajo iz slikarske površine. Za tako ravnovesje v moči barv smo že slišali v 6. razredu, ko smo spoznali svetlostne vrednosti barv (*triade*).

Pri vzpostavljanju ravnovesja med močnimi in šibkimi barvnimi ploskvami nas zanima, kolikšno površino naj dodolimo svetli in kolikšno temni barvi, da si bosta po moči v ravnovesju.

Gre torej za takšno količinsko razmerje ("veliko – malo") med svetlimi in temnimi barvami na slikarski površini (sliki), da bodo te po moči v ravnovesju in bo s tem dosežena uravnotežena barvna kompozicija.

Barvna kompozicija je torej odvisna od svetlostnega učinka (*efekta*) kombiniranih barv. Razmerje, v katerem določamo, koliko je katere barve na slikarski površini, imenujemo **količinsko** ali **kvantitativno nasprotje (kontrast)**.

Pri določanju količinskih (*kvantitativnih*) razmerij med barvami moramo misliti na moč delovanja barve, kajti pri vsakem likovnem delu težimo k uravnoteženosti barvnih površin. Količinska razmerja dolo-

čimo zato, da vpeljemo skladnost (*harmonijo*) med svetlimi in temnimi barvami. Velikost barvnih površin pa naj bo v pravem razmerju glede na svetlostno vrednost barve.

Vemo, da je rumena barva najsvetlejša, sledijo ji oranžna, potem pa rdeča in zelena, ki sta enako svetli, temna je modra, vijoličasta je najtemnejša (sl. 41).

sl. 41

Toda o pravilnem količinskem razmerju lahko govorimo le, če so barve čiste, nasičene, če niso mešane.

Učinkovanje in moč čiste barve določata dve njeni osnovni lastnosti: svetlost in njena količinska zastopanost. Če so barve mešane, se jim moč spremeni, in takrat se mora spremeniti tudi velikost barvnih ploskev glede na njihovo svetlost oziroma moč. Če pa tega ravnovesja ne vzpostavimo, prevladuje najmočnejša (najsvetlejša) barva, ki lahko moti naše oko.

Količinskega razmerja med barvami ne izračunavamo matematično, temveč počnemo to "na oko", po občutku. Obarvane slikarske površine v kompoziciji so običajno kompliciranih oblik in jim težko določimo natančna številčna razmerja. Lahko pa s številko določimo svetlostno stopnjo barve. Švicarski slikar in kipar Johannes Itten (1888–1967) je količinske odnose med barvami uredil v krogu (sl. 42).

Najsvetlejši rumeni barvi pripada tako najvišja številka devet, kar pomeni, da ima najvišjo svetlostno vrednost; oranžna barva ima številko osem, rdeča in zelena šest, modra štiri, vijoličasta tri. Te številke pa lahko pri slikanju pretvorimo v obratno velikost površin (sl. 43).

sl. 42

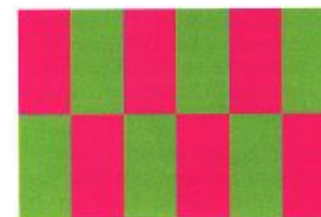
sl. 43

sl. 44a

sl. 44b

sl. 44c

Na primer, v kombinaciji rumena–vijoličasta dodelimo devet delov vijoličasti in tri dele rumeni. (sl. 44a) V kombinacijo oranžna–modra damo osem delov modre in štiri dele oranžne (sl. 44b), pri zeleni in rdeči pa šest delov rdeče in šest zelene (sl. 44c).

Zanimiva so količinska razmerja barvnih ploskev pri komplementarnih parih, kjer poleg velikosti barvne ploskve ob svetlosti deluje tudi vpliv tople in hladne barve.

Iz teh razmerij je razvidno, da barvne ploskve z močno svetlobo oziroma z visoko stopnjo barvne moči potrebujejo manjšo površino kot pa barve s slabo svetlobo in z nizko stopnjo moči.

Na primer: oranžni površini med svetlimi odtenki (*niansami*) moramo dodeliti drugačno velikost površin kot enaki oranžni površini, ki je v kombinaciji s temnimi barvami. Svetli odtenki zahtevajo veliko oranžne površine, med temnimi je dovolj majhna oranžna površina, da ima ta barva že dovolj veliko moč. (sl. 45a, b)

sl. 45a

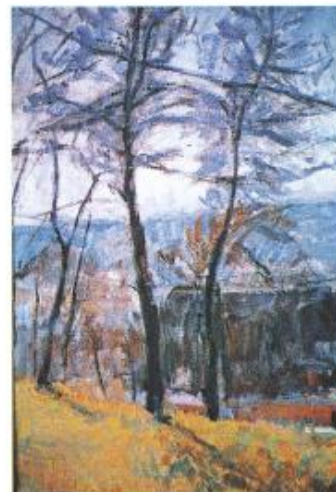

sl. 45b

Količinsko nasprotje ali *kvalitativni kontrast* uporabljajo slikarji, kadar želijo na sliki prikazati posebno pomembne točke. Z njim tudi dosegajo ravnovesje v barvah likovne kompozicije.

Rumeni barvi, ki je trikrat močnejša od vijoličaste, je slikar namenil le četrtno celotne površine, da je s svojo komplementarno vijoličasto barvo v ravnotežju, kar se tiče moči oziroma svetlosti. (sl. 46a)

Nasičenost (moč) barve in njena svetlost sta torej med seboj tesno povezani lastnosti barve.

sl. 46a

Matija Jama, "Rašica", detajl (1936)

Podobno ravnovesje je slikar dosegel, ko je uporabil komplementarno dvojico oranžno-modro in je dodelil oranžni 1/3, modri barvi pa 2/3 slikarske površine. Med zeleno in rdečo barvo pa je dosegel ravnovesje v svetlosti oziroma moči barve, tako da je dodelil 1/2 zeleni in 1/2 rdeči barvi (sl. 46b, c).

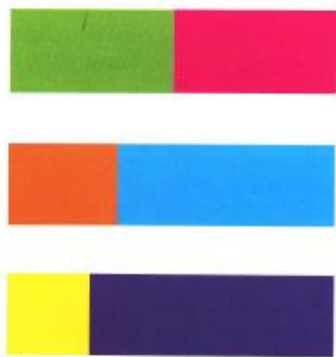

sl. 46b

Rihard Jakopič, "Sava" (1922)

sl. 42

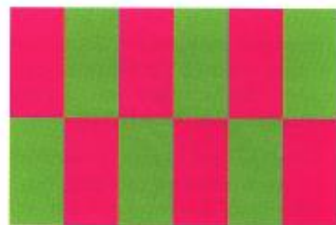
sl. 43

sl. 44a

sl. 44b

sl. 44c

Na primer, v kombinaciji rumena–vijoličasta dodelimo devet delov vijoličasti in tri dele rumeni. (sl. 44a) V kombinacijo oranžna–modra damo osem delov modre in štiri dele oranžne (sl. 44b), pri zeleni in rdeči pa šest delov rdeče in šest zelene (sl. 44c).

Zanimiva so količinska razmerja barvnih ploskev pri komplementarnih parih, kjer poleg velikosti barvne ploskve ob svetlosti deluje tudi vpliv tople in hladne barve.

Iz teh razmerij je razvidno, da barvne ploskve z močno svetlobo oziroma z visoko stopnjo barvne moči potrebujejo manjšo površino kot pa barve s slabo svetlobo in z nizko stopnjo moči.

Na primer: oranžni površini med svetlimi odtenki (*niansami*) moramo dodeliti drugačno velikost površin kot enaki oranžni površini, ki je v kombinaciji s temnimi barvami. Svetli odtenki zahtevajo veliko oranžne površine, med temnimi je dovolj majhna oranžna površina, da ima ta barva že dovolj veliko moč. (sl. 45a, b)

sl. 45a

sl. 45b

Količinsko nasprotje ali *kvalitativni kontrast* uporabljajo slikarji, kadar želijo na sliki prikazati posebno pomembne točke. Z njim tudi dosegajo ravnovesje v barvah likovne kompozicije.

Rumeni barvi, ki je trikrat močnejša od vijoličaste, je slikar namenil le četrtno celotne površine, da je s svojo komplementarno vijoličasto barvo v ravnotežju, kar se tiče moči oziroma svetlosti. (sl. 46a)

Nasičenost (moč) barve in njena svetlost sta torej med seboj tesno povezani lastnosti barve.

sl. 46a

Matija Jama, "Rašica", detajl (1936)

Podobno ravnovesje je slikar dosegel, ko je uporabil komplementarno dvojico oranžno-modro in je dodelil oranžni 1/3, modri barvi pa 2/3 slikarske površine. Med zeleno in rdečo barvo pa je dosegel ravnovesje v svetlosti oziroma moči barve, tako da je dodelil 1/2 zeleni in 1/2 rdeči barvi (sl. 46b, c).

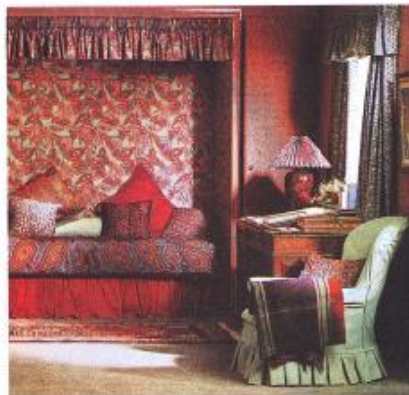

sl. 46b

Rihard Jakopič, "Sava" (1922)

sl. 46c
Victor Vasarely, "Kvadrí št. 2" (1963)

sl. 47b

Količinsko nasprotje je zelo uporabno v oblačilni modi - po teh načelih dosega vsečho skladnost barv. Če je temne barve premalo, ne pride do izraza, če pa je preveč, prevladuje (*dominira*). Uporabimo ga tudi pri notranji dekoraciji stanovanj (sl. 47a, b), kadar želimo z barvami vplivati na boljše počutje.

Količinsko nasprotje srečujemo tudi v naravi (sl. 48a-c).

sl. 47a

sl. 48a

sl. 48b

sl. 48c

sl. 49b

Tudi sami se lahko preskusite v slikanju količinskega nasprotja; upoštevate lahko komplementarne barvne pare (sl. 49a–c).

sl. 49a

sl. 49c

Da boš pri oblikovanju barvne kompozicije lahko upošteval(a) pravilen svetlostni učinek kombiniranih barv, s pomočjo miselnega vzorca ponovi učno snov.

To moram upoštevati

Že davno so ugotovili (zlasti Goethe v svojih barvnih analizah), da so razmerja med količinami barv dokaj natančno določena, če želimo, da barvne ploskve na sliki delujejo uravnoteženo in harmonično. Tako so prišli do razmerij:

- Rumena : vijolična = $1/4$: $3/4$
(en enak del rumene uravnoteži tri enake dele vijolične)

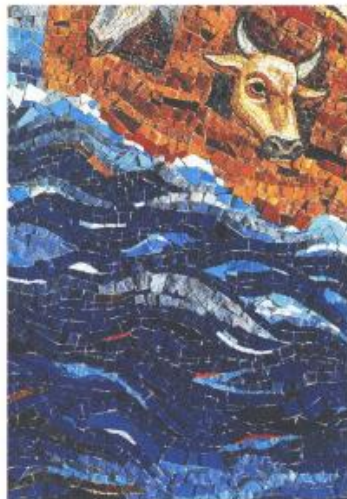

Primer 53; Roy Lichtenstein: Sončni zahod, 1965.

- Oranžna : modra = 1/3 : 2/3
(en enak del oranžne deluje ravnovesno z dvema deloma modre)

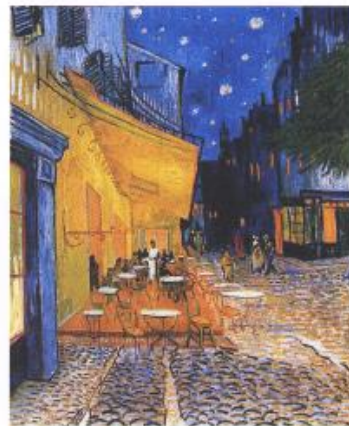
Primer 54: Učenci sta v mozaičnem kolažu vzpostavili ravnovesje modre in oranžne

Primer 55: Marko I. Rupnik: Detajl mozaika iz papeževe kapele v Vatikanu

Primer 56: Vincent van Gogh: Zvezdna noč

Primer 57: Vincent van Gogh: Kavarna ponoči

- Rdeča : zelena = 1/2 : 1/2
(za ravnovesje na sliki uporabimo enak del rdeče in zelene barve, če sta barvi enako intenzivni in svetli)

Primer 58: Ob skodelici

Primer 59: Henri Matisse: Zlata ribica, 1912

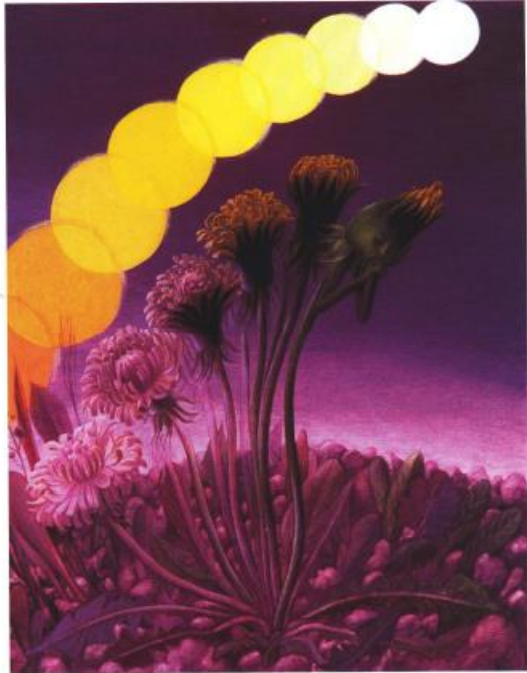
Enake količine različnih barv srečamo v umetnosti redko, saj bi to bilo podobno, kot da bi bila jed skuhana enako sladka kot slana.

Primer 60: Alan Hranitelj (slovenski kostumograf): Ruski metulj – Popolnega razmerja 1:1 med rdečo in zeleno seveda zlasti na razgibanih slikah ne bomo dosegli. Ta slika je zanimiva tudi zato, ker vidimo, da je po kromatičnosti močnejše rdeče za ravnovesje dovolj nekoliko manj kot zelene v različnih (mešanih) odenkih.

Nekaj primerov umetnikov:

Anža Gošnik Godec: Lučka regata, 1987

Pikent Jakopič: Savi, 1923

Razot Deby: Osnovki

Izdelki učencev:

Naloga:

Naslikaj sliko z izbranim barvnim kontrastom. Pri slikanju lahko uporabiš tudi belo in črno barvo. Poskusi naslikati čim več barvnih odtenkov.

Torej, uporabi barvne kombinacije:

- rdeča – zelena
 - oranžna – modra
 - rumena – vijoličasta
- } vsi uporabite tudi belo in črno

- Pozoren-a moraš biti na količinsko razmerje:

- Motiv izberi med: Portret sošolca – sošolke
ali Cvetlični motiv
ali Motiv po lastni izbiri

Datum oddaje : **20. november 2020**

